

KÚRIA

Bfv.I.1512/2015/6. szám

A Kúria Budapesten, a 2016. év február hó 2. napján tartott tanácsülésen meghozta a következő

v é g z é s t:

A költségvetési csalás büntette és más bűncselekmények miatt folyamatban volt büntetőügyben a III. rendű terhelt és védője által előterjesztett felülvizsgálati indítványt elbírálva a Gyulai Járásbíróság 9.B.180/2013/51. számú ítéletét, illetve a Gyulai Törvényszék 9.Bf.31/2015/12. számú ítéletét hatályában fenntartja.

A végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, és ebben az ügyben sem az indítványozó, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

A III. rendű terheltet a Gyulai Járásbíróság a 2014. szeptember 30. napján kihirdetett 9.B.180/2013/51. számú ítéletével bűnösnek mondta ki bűnsegédként elkövetett költségvetési csalás büntetében [Btk. 396. § (7) bekezdés] és 19 rendbeli folytatólagosan, társtettesként elkövetett kényszerítés büntetében (Btk. 195. §), ezért őt halmazati büntetésül egy év börtönbüntetésre ítélte, melynek végrehajtását három év próbaidőre felfüggesztette. Rendelkezett arról, hogy a börtönbüntetés végrehajtása esetén a III. rendű terhelt annak kétharmad része kitöltése után bocsátható feltételes szabadságra. Rendelkezett továbbá a lefoglalt bűnjelekről és a terheltek által egyetemlegesen viselendő bünygyi költségről.

A védelmi fellebbezések alapján eljáró Gyulai Törvényszék a 2015. június 1. napján meghozott 9.Bf.31/2015/12. számú ítéletében az elsőfokú ítéletet **a** III. rendű terhelt tekintetében megváltoztatta, a 19. rendbeli folytatólagosan, társtettesként elkövetett kényszerítés büntettként elbírált cselekményeket kísérletnek minősítette, és e terhelt büntetését négyszáz napi tétel, napi tételenként 10.000 forint pénzbüntetésre enyhítette. A III. rendű terheltnek az összesen 4.000.000 forint pénzbüntetés vonatkozásában tíz havi, havi egyenlő összegben történő részletfizetést engedélyezett.

Rendelkezett arról, hogy bármely részlet megfizetésének elmulasztása esetén a meg nem fizetett pénzbüntetést fogházban végrehajtandó szabadságvesztésre kell átváltoztatni. Az elsőfokú ítéletnek a bűnjelekre vonatkozó rendelkezéseit hatályon kívül helyezte, e vonatkozásban az elsőfokú bíróságot különleges eljárás lefolytatására utasította, egyebekben az elsőfokú ítéletet **a** III. rendű terhelt tekintetében helybenhagyta.

-.--

A jogerős határozatok ellen **a** III. rendű terhelt és meghatalmazott védője terjesztett elő a Be. 416. § (1) bekezdés a) és b) pontjaira alapított felülvizsgálati indítványt.

A felülvizsgálati indítvány lényege szerint a III. rendű terhelt gyanúsított kihallgatására, továbbá a vádemelésre olyan bűncselekmény - jogosulatlan gazdasági előny megszerzése - miatt került sor, amely bűncselekmény a gyanúsítás közlésekor már nem szerepelt az akkor hatályos Btk.-ban, ezért a vád nem törvényes [tartalmát tekintve Be. 416. § (1) bekezdés c) pont]. Részletesen felsorolta továbbá a vádirat - általa vélt - pontatlanságait.

Kifogásolták, hogy a másodfokú bíróság a büntetéskiszabási elveknek meg nem felelő, eltúlzottan súlyos büntetést szabott ki, az általuk előadott enyhítő körülményeket nem vette figyelembe.

A felsorolt törvénysértések miatt az indítványozók álláspontja szerint a III. rendű terhelt bűnösségének megállapítására törvénysértően került sor. Ezért a felülvizsgálati eljárás lefolytatásának időtartamára a jogerős ítélet végrehajtása felfüggesztésének indítványozása mellett, elsődlegesen arra tettek indítványt, hogy a Kúria **a** III. terheltet a megtámadott határozatok

megváltoztatásával az ellene emelt vád alól mentse fel. Másodlagos indítványuk arra irányult, hogy a jogerősen kiszabott büntetést, mely álláspontjuk szerint a büntetés kiszabására vonatkozó szabályok megsértésével került sor, a törvényes mértékre enyhítsék.

-.-.-

A Legfőbb Ügyészség a felülvizsgálati indítványt részben a törvényben kizártnak, részben alaptalannak tartotta.

Kifejtette, hogy a Be. 423. § (1) bekezdése alapján az ítélet megalapozatlansága miatt nincs helye felülvizsgálatnak, és nem vitatható a bíróságok tényállás megállapítását eredményező bizonyítékértékelő tevékenysége sem. Nem vehető figyelembe továbbá az irányadó tényállástól eltérő körülmények, és nem támadható az indokolás ellentmondó vagy iratellenes volta sem.

A Legfőbb Ügyészség véleménye szerint a bizonyítékok felülmérlegelésére irányul, ezért a tényállást támadja és a törvényben kizárt a kollektív bűnösség elvére való hivatkozás, valamint az is, hogy a III. rendű terhelt utasításra cselekedett, ezért nem valósított meg bűncselekményt.

A büntetés eltúlzott mértékére való hivatkozás a Legfőbb Ügyészség szerint szintén a törvényben kizárt, mert értékelhető anyagi jogszabálysértésre a felülvizsgálati indítvány nem hivatkozott.

Ugyanakkor a cselekmények minősítése és azok rendbeliségére vonatkozó indítvány alaptalan. Az eljáró bíróságoknak a jogi indokolás körében kifejtett álláspontja, mind a részesi alakzat, mind a kísérlet megállapítása körében törvényes.

Ezért indítványozta, hogy a Kúria a felülvizsgálati indítványnak ne adjon helyt és a megtámadott bírósági határozatokat a III. rendű terhelt tekintetében hatályában tartsa fenn (BF.1490/2015/1.).

-.-.-

A Legfőbb Ügyészség indítványára a III. rendű terhelt és védője írásbeli észrevételeket tettek, melyben az indítványukban foglaltakat változatlan tartalommal fenntartották. Tévesnek

tartották a Legfőbb Ügyészség álláspontját a felülvizsgálati indítványnak a törvényben kizárt jellegével kapcsolatban, mert álláspontjuk szerint a jogerős ítéletben megállapított tényállást nem, csak az abból a III. rendű terhelt bűnösségére levont következtetéseket támadják.

Megismételték továbbá - a „nullum crimen sine lege” elvére hivatkozással - a törvényes vád hiányára a visszaható hatály tilalmára vonatkozó indítványokat is.

-.-.-

A Be. 423. § (4) bekezdése szerint a Kúria a megtámadott határozatokat - az (5) bekezdés szerinti kivétellel - csak a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott részében és csak a felülvizsgálati indítványban meghatározott ok alapján bírálja felül.

A Kúria - e szabály betartása mellett - a következetes gyakorlatának megfelelően a felülvizsgálati indítványt minden esetben tartalma alapján bírálja el, és nem csupán arra figyelemmel, hogy az indítványozó abban melyik, a felülvizsgálatot megalapozó eljárási rendelkezést hívta fel.

A felülvizsgálati indítvány elbírálására a Kúria a Be. 424. § (1) bekezdése alapján tanácsulést tűzött ki, melyen a megtámadott határozatot a felülvizsgálati indítvánnyal érintett terhelt tekintetében a felülvizsgálati indítványban meghatározott okok alapján bírálta felül; emellett vizsgálta a Be. 423. § (5) bekezdésében meghatározott esetleges eljárási szabálysértéseket is. Szemben a felülvizsgálati indítványban állítottakkal ilyen, feltétlen hatályon kívül helyezési okokat, ide értve a törvényes vád hiányát, nem észlelt.

A vádirat benyújtására 2013. június 27. napján került sor, a Gyulai Járási Ügyészség a III. rendű terheltet az 1978. évi IV. törvény 2011. december 31-ig hatályban volt 288. § (2) bekezdés II. fordulata szerinti jogosulatlan gazdasági előny megszerzésének büntettével vádolta.

Az elkövetési időszak a vádirat szerint 2008 szeptembere és 2009 júniusa között volt. Az ügyészség vádirata tehát megfelelt egyrészt a Be. 2. § (2) bekezdésében foglalt, a törvényes vád fogalmi elemeit tartalmazó törvényi rendelkezésnek, másrészt a vádirat benyújtásakor még hatályban lévő 1978. évi IV. törvény 2. § első mondatának, mely szerint a bűncselekményt az elkövetése idején

hatályban lévő törvény szerint kell elbírálni. Annak nincs jelentősége, hogy a vádirat benyújtásakor a büntető törvény a vád tárgyává tett magatartást az ügyészi vád szerinti minősítés alapján, vagy az időközben hatályba lépett jogszabályi változások miatt más törvényhely szerint rendeli büntetni. Főleg nincs jelentősége ennek akkor, ha mindenki számára, még a közvélemény számára is ismert volt, hogy 2013. július 1. napján új büntető törvény lép hatályba, mely törvény 2. §-a alapján az elkövetéskori és az elbíráláskori törvényi rendelkezéseket mind a vádat képviselő ügyésznek, mind az ügyet tárgyaló bíróságnak össze kell vetnie az alkalmazhatóság szempontjából.

Értelemszerűen nem érintik a vád törvényességét a vádirat - védelem által pontatlannak vélt - megállapításai sem.

-.-.-

Az indítvány túlnyomó része alapján a felülvizsgálati eljárás a törvényben kizárt, az indítványnak a büntető anyagi jogi törvénytisértéseket állító részei pedig alaptalanok.

A felülvizsgálat olyan rendkívüli jogorvoslat, amelyre kizárólag a Be. 416. §-ának (1) bekezdésében tételesen meghatározott okok alapján van lehetőség, ezen belül az a) és b) pont alapján büntető anyagi jogi szabálysértés, a c) pont alapján pedig - a Be. 373. § (1) bekezdésének I. b) vagy c) pontjában, illetve a II-IV. pontjában felsorolt - eljárási szabálysértések esetén. A felülvizsgálati okok törvényi köre nem bővíthető.

A Be. 423. §-a (1) bekezdése alapján felülvizsgálati eljárásban a jogerős határozatban megállapított tényállás az irányadó, ami a felülvizsgálati indítvánnyal nem támadható.

Ez azt jelenti, hogy felülvizsgálat során a jogerős határozatban megállapított tényállás megalapozottsága, a bizonyítékok mikénti mérlegelése nem vizsgálható, az eljárás bíróságok által levont jogi következtetések - így a bűnösség megállapításának, és a cselekmények jogi minősítésének - helyessége kizárólag az irányadó tényállás alapulvételével bírálható el.

Ebből következően a felülvizsgálat során a tényállás helyessége, az ítélet megalapozottsága, a bizonyítékok értékelése nem bírálható felül. Így nem vizsgálható sem a terhelt, sem a tanúk szavahihetősége, nem lehet a megállapított tényállástól eltérő vagy abban nem szereplő körülményre sem hivatkozni, így arra sincs mód, hogy a Kúria a bizonyítékokat átértékelve a jogerős határozatban irtaktól eltérő tényállást állapítson meg.

Ahogy arra a Legfőbb Ügyészség helytállóan rámutatott, az indítvány jelentős része nem a Be. 416. § (1) bekezdésének a) vagy b) pontja szerinti felülvizsgálati okot, a büntető anyagi jog szabályainak megsértését állítja, hanem az eljáró bíróságoknak a Be. 78. § (3) bekezdése szerinti bizonyíték-értékelő tevékenységét támadja. A Be. e rendelkezése értelemszerűen nem büntetőjogi, hanem büntetőeljárás szabály, amelynek megsértése a Be. 416. § (1) bekezdésének c) pontjában felsorolt felülvizsgálati okok között nem szerepel, ezért az, még az eljárási szabálysértés tényleges megtörténte esetén sem támadható felülvizsgálattal.

Az indítványozók azon kifogásai, miszerint

- az eljárás során megsértették az egyenlő bánásmód követelményét,
- nem történt meg a személyes felelősség tisztázása,
- az elkövetéskor a III. rendű terhelt nem rendelkezett sem jogi, sem közgazdasági végzettséggel, ezért őt aláírási jog sem illette meg, valójában tevékenysége nem terjedt ki az állami normatíva igénylésében való részvételre,
- az intézmény egyszemélyi vezetője az I. rendű terhelt volt, a döntéseket egyedül ő hozta, és a III. rendű terhelt utasításra cselekedett,
- az elsőfokú bíróság ítéletének indokolása iratellenes, egymásnak ellentmondó, továbbá megalapozatlan megállapításokat tartalmaz; az indokolásban fellelhető ellentmondások feloldása is elmaradt, a többletigénylés összege a másodfokú bíróság határozatában hibásan szerepel, amelyet kifogásoltak is,
- nem nyert bizonyítást, hogy a döntés meghozatalában a terhelt részt vett volna, és okirat-hamisítás egyébként sem történt,
- a bizonyítékok értékelése ellentmondásos és hiányos, ezért törvényt sértő; a klubvezetők vallomása összebeszélésen alapszik, szavahihetőségük megkérdőjelezhető, azok a vád bizonyítására alkalmatlanok,

a bizonyítékok mikénti értékelését, illetve az eljáró bíróságok mérlegelésének és a bűnösségre levont következtetéseinek helyességét, ezen keresztül pedig a tényállás megalapozottságát támadják, avagy a tényállásban nem szereplő, attól eltérő körülményekre hivatkoznak, így a tényálláshoz kötöttség szabályát figyelmen kívül hagyják. Ezért a felülvizsgálati indítvány e kifogásaival - mint törvényben kizártakkal - a Kúria nem is foglalkozhatott.

A törvényben kizárt a büntetés kiszabásának törvénysértő voltára való hivatkozás is.

A Be. 416. § (1) bekezdés a) pontja szerint a terhelt bűnösségének törvénysértő megállapítása, b) pontja szerint pedig akkor van helye felülvizsgálatnak, ha a bűncselekmény törvénysértő minősítése, a büntetőjog más szabályának megsértése miatt törvénysértő büntetést szabtak ki vagy törvénysértő intézkedést alkalmaztak. A törvény önmagában a büntetés mértékét illetően nem teszi lehetővé a felülvizsgálatot. Ugyancsak nem képezheti felülvizsgálat tárgyát a törvénysértő minősítés hiányában, azaz önmagában a törvényes keretek között kiszabott büntetés mértéke, így az sem, hogy a bíróságok a büntetés kiszabása során az enyhítő és a súlyosító körülményeket miként vették figyelembe (BH 2005.337.). Törvénysértő a büntetés akkor, ha annak neme vagy mértéke az 1978. évi IV. törvény valamely mérlegelést nem tűrő rendelkezésébe ütközik. Az 1978. évi IV. törvény 37. §-a és 83. §-a (a 2012. évi C. törvény 79-80. §-a) pedig nem ilyen szabály (BH 2012.239.).

A III. rendű terhelt bűnösségét az eljáró bíróságok a Btk. 396. § (7) bekezdésében meghatározott költségvetési csalás bűntettében és a Btk. 195. §-ában meghatározott kényszerítés bűntettében állapították meg, melyet az előbbi bűncselekmény tekintetében bűnsegédként követett el, az utóbbiak tekintetében a kísérleti szakban maradt cselekményt folytatólagosan, társtettesként valósította meg. Sem a részesi alakzatnak, sem a kényszerítések kísérleti szakban maradásának a kiszabható büntetési tételkeretre nincs befolyása, amely így a Btk. halmazati büntetésre vonatkozó szabályai [81. § (3) bek.] szerint három hónaptól négy év hat hónapot el nem érő szabadságvesztés. A büntetés enyhítésének [82. § (3) bek.] szabályai szerint az ilyen szabadságvesztéssel fenyegetett cselekmények esetén pénzbüntetés is kiszabható. A pénzbüntetés kiszabható mértéke és napi tételeinek száma is törvényes [50. § (3) bek.].

-.--

Az elkövetéskor hatályban volt 1978. évi IV. törvény 288. § (2) bekezdésének II. fordulata szerint öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki a pénzügyi támogatás felhasználásával kapcsolatban előírt elszámolási vagy számadási kötelezettség teljesítésekor valótlan tartalmú nyilatkozatot tesz, illetőleg valótlan tartalmú, hamis vagy hamisított okiratot használ fel.

Az eljárás lefolytatása során a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978.

évi IV. törvény és egyes törvények pénzügyi bűncselekményekkel összefüggő módosításáról 2011. évi LXIII. törvény 10. § (15) bekezdésének a) pontja ezt a törvényhelyet 2011. december 31. napjával hatályon kívül helyezte, ugyanakkor e törvény 2. §-a 2012. január 1. napjával az 1978. évi IV. törvény 310. §-ának és alcímének módosításával bevezette a „költtségvetési csalás” bűncselekményét, amelyet a 2013. július 1. napján hatályba lépett új büntető törvény, a 2012. évi C. törvény a 396. §-ában tartalmaz.

Mind az 1978. évi IV. törvény 2012. január 1. napjától hatályos 310. § (7) bekezdése, mind a 2013. július 1. napjától hatályos Btk. 396. § (7) bekezdése a költségvetési csalás bűncselekményeként rendeli büntetni azt, aki költségvetésből származó pénzeszközökkel kapcsolatban előírt elszámolási, számadási, vagy az előírt tájékoztatási kötelezettségének nem vagy hiányosan tesz eleget, valótlan tartalmú nyilatkozatot tesz, vagy valótlan tartalmú, hamis vagy hamisított okiratot használ fel. Az elsőfokú bírósági eljárás során a 2014. november 4. napján megtartott tárgyaláson az ügyész erre figyelemmel módosította a vádat.

A törvény ugyanezzel a szöveggel volt hatályban a jogerős elbírálás időpontjában is.

Az 1978. évi IV. törvény 288. § (2) bekezdéséhez kapcsolódó bírói gyakorlat szerint - amely fenntartható a Btk. 396. § (7) bekezdéséhez kapcsolódóan is - e bűncselekménynek sem a jogtalan haszonszerzési célzat, sem a kár nem tényállási eleme, tehát önmagában a pénzügyi támogatás hamis okirat felhasználásával való megszerzésével elkövethető (BH 2012.283.). Ezért a III. rendű terheltnek és védőjének az a kifogása, miszerint a naplók átírása nem volt jogellenes, okirat-hamisítás nem történt, ezért a költségvetési csalás - a szükséges eszközcselekmény hiányában - nem is valósulhatott meg, téves.

Mint ahogyan azt az elsőfokú ítélet is rögzítette (6. oldal nyolcadik bekezdés), a gondozási naplók nem feleltek meg a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások térítési díjáról szóló 29/1993. (II. 17.) Korm. rendelet által előírt tartalmi elemeknek. Amikor ez az ellenőrzés során kiderült, valamint a terheltnek szembesültek azzal, hogy a szabálytalanság az igényelt normatív támogatásból egy jelentősebb összeg visszafizetési kötelezettségét eredményezi, nem egyszerűen átírták a naplókat, hanem arra utasították a telephely-vezetőket, hogy az új naplókba nem valós adatokat is vezessenek be (elsőfokú ítélet 7. oldal, második, harmadik és negyedik bekezdés).

Ebből a szempontból pedig nincs jelentősége, hogy **a terheltnek** ténylegesen milyen képezettsége volt. A megfelelő képzettség hiánya, továbbá az, hogy a III. rendű terhelt ténylegesen vezető

beosztású dolgozó volt, a büntetőjogi felelősséget nem befolyásolja.

Az indítványozók hivatkoztak arra is, hogy az eljáró bíróságok nem indokolták meg, hogy egy munkáltatói utasítás miként valósíthatja meg a kényszerítés büntettét, e bűncselekmény rendbeliségét sem vizsgálták. Az intézmény egyszemélyi vezetője az I. rendű terhelt volt, a döntéseket egyedül ő hozta, és a III. rendű terhelt utasításra cselekedett.

Az utasítás kizárja a cselekmény jogellenességét, egyébként pedig jelentős érdeksérelem hiányában nem valósulhatott meg a kényszerítés büntette sem, ezt a másodfokú bíróság azzal hidalta át, hogy a cselekményt kísérletként minősítette.

Ami a munkáltatói utasítás kérdését illeti, a Kúria rámutat: A III. rendű terheltre a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (Kjt.) vonatkozott. A Kjt. 2. § (3) bekezdése szerint a közalkalmazotti jogviszonyra a Munka Törvénykönyve szabályait az e törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. Az elkövetéskor hatályban volt Munka Törvénykönyve (1992. évi XXII. törvény) 104. § (2) bekezdése alapján azonban a munkavállaló nem köteles teljesíteni az utasítást, ha annak végrehajtása jogszabályba vagy munkaviszonyra vonatkozó szabályba ütközik. Ha az utasítás végrehajtása kárt idézhet elő és a munkavállaló ezzel számolhat, köteles erre az utasítást adó figyelmét felhívni. Utóbbi esetben az utasítás teljesítését azonban nem tagadhatja meg. A munkáltató (vezető) jogellenes - bűncselekmény elkövetésére felhívó - utasítása így a munkajog szabályai szerint a munkavállalót nem köti, az ilyen utasításra való hivatkozás pedig a büntetőjogi felelősséget nem érinti.

Nem osztotta a Kúria a kényszerítés büntettével kapcsolatos védelmi érveket sem.

Ezt a bűncselekményt - ha az más bűncselekményt nem valósít meg -, az követi el, aki mást erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön, és ezzel jelentős érdekséreelmet okoz. Az eljáró bíróságok helyesen foglaltak állást abban a kérdésben, hogy más bűncselekmény adott esetben nem volt megállapítható, ugyanakkor a törvényi tényállás által megkívánt fenyegetés annak a hátránynak a kilátásba helyezésével, hogy a jogellenes, bűncselekmény elkövetésére irányuló vezetői utasítást a sértettek hajtsák végre, ellenkező esetben fegyelmi felelősségre vonásra, áthelyezésre vagy elbocsátásra számíthatnak, megvalósult. E fenyegetés ugyanis alkalmas volt arra, hogy a sértetteket a szabad akaratukkal ellentétes cselekvésre készítse (BH 1981.219.)

A fenyegetés alkalmazásával pedig a kényszerítés elkövetési magatartása megvalósul, az, hogy a jelentős érdeksérelem ténylegesen nem következett be, a kísérlet megállapításának lehetőségét teremti meg (BH 1995.257.II.).

Az eljáró bíróságok nem alkalmazták a kollektív felelősség elvét sem. Az irányadó tényállás alapján a kényszerítés büntetnének kísérletében a társtettesi elkövetői alakzat mindhárom terhelt esetében megállapítható volt, mert egymás tevékenységéről tudva, szándékerősítő hatással, közösen intézték a fenyegető kijelentéseket a sértettekhez.

Mindezek alapján a Kúria - a Be. 424. § (1) bekezdése szerint tanácsulésen eljárva - a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott határozatokat a Be. 426. §-a alapján hatályukban fenntartotta.

A végzés elleni fellebbezés lehetőségét a Be. 3. §-ának (4) bekezdése, felülvizsgálatát pedig a Be. 416. § (4) bekezdésének b) pontja kizárja. Az esetleges újabb indítvánnyal kapcsolatos figyelmeztetés a Be. 418. §-ának (3) bekezdésén alapul azzal, hogy a Kúria - a Be. 421. §-ának (3) bekezdése szerinti feltételek fennállása esetén - az elutasító határozat hozatalát is mellőzheti.

Budapest, 2016. február 2.

Dr. Csere Katalin s.k. a tanács elnöke, Dr. Soós László s.k. előadó bíró, Dr. Vaskuti András s.k. bíró

A kiadmány hitelélül:

AIné írnok